
Tekijä Menni Renvall

Työn nimi Onnellinen leikkaaja – Pohdintoja leikkaajan ja ohjaajan välisen kommunikaation ja työskentelytapojen vaikutuksesta leikkaajan hyvinvointiin

Laitos Elokuvataiteen ja lavastustaiteen laitos

Koulutusohjelma Elokuvaleikkaus

Vuosi 2018

Sivumäärä 37

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Tämä kandidaatin opinnäyte käsittelee elokuvaleikkaajan työhyvinvointia ja sitä kuinka erilaiset työskentelytavat sekä ohjaajan ja leikkaajan välinen kommunikaatio vaikuttavat siihen. Tässä työssään Renvall yrittää löytää vastauksia siihen, kuinka työtä elokuvaleikkaajana voisi tehdä siitä nauttien ja taiteelliseen työhön keskittyen. Renvall uskoo, että työskentelytapojen haasteiden tutkiminen ja oman ammatti-identiteetin etsiminen kouluaikana on tärkeää. Kun löytää itselleen ideaaleimman työskentelytavan, sitä on helpompi muokata projektikohtaisesti. Kun samankaltaisia haasteita kohtaa työelämässä, niihin osaa suhtautua paremmin ja rakentavammin.

Renvall lähestyy asiaa pohdiskeluvasti omakohtaisten kokemusten kautta. Hän kertoo kärsineensä kouluaikana työuupumuksesta ja kokee, että hyvät työskentelytavat voisivat auttaa leikkaajaa jaksamaan työssään paremmin.

Aineistonaan Renvall on käyttänyt mm. leikkaajien Antti Jääskeläinen ja Tuuli Alanära maisterin opinnäytteitä sekä tekemiään haastatteluita. Renvall on haastatellut kolmea vuosikurssinsa ohjaajaa, kahta fiktioelokuvan ja yhtä dokumentaarisen elokuvan puolelta. Haastattelut toteutettiin keskustelemalla jokaisen ohjaajan kanssa erikseen. Keskustelut pohjasivat kunkin ohjaajan kanssa yhteiseen elokuvaprojektiin viimeisen vuoden ajalta. Keskusteluissa käytiin läpi projekteissa tietoisesti tai olosuhteiden pakosta muodostuneita työskentelytapoja, purettiin kokemuksia niiden toimivuudesta ja pohdittiin sitä, kuinka niitä voisi kehittää kestävämpään suuntaan.

Leikkaajan ja ohjaajan välinen kommunikaatio on tärkeässä osassa leikkaajan työhyvinvoinnin suhteen. Renvall ehdottaakin, että työskentelytavoista ja -ajoista sovittaisiin etukäteen, jotta sekä ohjaajalle että leikkaajalle olisi selvää, kuinka työskentely leikkausvaiheessa toteutetaan käytännössä. Näin myös välttyttäisiin työskentelytapoihin liittyviltä oletuksilta ja luotaisiin pohja toimivalle vuorovaikutukselle.

Renvall ehdottaa, että vuorovaikutustaitoihin kiinnitettäisiin opetuksessa entistä enemmän huomiota. Kommunikaatiotaitojen merkitystä elokuva-alalla ei voi hänen mielestään korostaa liikaa. Kandidaattitutkinnon aikana opiskelijat olisi hyvä opettaa sopimaan työskentelytavoista aina projektikohtaisesti. Projektien jälkeiset purkutilaisuudet voisivat avata niin kanssaopiskelijoille kuin opettajillekin sitä, millaisia prosesseja koulussa käydään läpi ja opiskelijoiden voisi olla helpompi pyytää apua työssään kohtaamiinsa haasteisiin.

Avainsanat elokuvaleikkaus, kommunikaatio, työskentelytavat, työhyvinvointi

When your alarm goes off & you have to go to work because you didn't die in your sleep

ONNELLINEN LEIKKAAJA

Pohdintoja leikkaajan ja ohjaajan
välisen kommunikaation ja
työskentelytapojen vaikutuksesta
leikkaajan hyvinvointiin

MENNI RENVALL

Taiteen kandidaatin opinnäyte

Elokuvataiteen ja lavastustaiteen laitos

Elokuvaleikkaus

Aalto-yliopisto

2018

Sisällysluettelo

Johdanto	2
Metodologian esittely.....	5
Minusta ja taiteilijuudesta	6
Ulkopuolinen leikkaaja – Kommenttini elokuvaleikkaajan työhön.....	9
Prosessikuvaukset ja haastattelut.....	12
Neurofunk Rallyboys (työnimi) – Leikkaaja mukana kuvauksissa	12
Prosessista	13
Ohjaajan ja leikkaajan suhteesta	16
Yhteenvedo keskustelusta	17
Filia – Perinteisempi työskentelytapa	18
Ennakkosuunnittelusta	19
Prosessista	21
Yhteenvedo keskustelusta	22
Armo – Keskusteleva työskentelytapa	23
Prosessista	24
Ennakkosuunnittelusta	26
Kommunikaatiosta	28
Yhteenvedo keskustelusta	30
Lopuksi	31
Lähteet.....	35
Liitteet	36

Johdanto

Tässä kandidaatin opinnäytteen kirjallisessa osiossa tutkin omaa taiteellista työtäni ja hyvinvointiani tukevia työskentelytapoja elokuvaleikkaajan näkökulmasta. Yritän löytää vastauksia siihen, miten tätä työtä voisi tehdä nauttien ja omaan taiteelliseen työskentelyyn keskittyen. Pohdin leikkaajan ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta ja haasteita kommunikaatiossa sekä sitä, miten ne vaikuttavat työilmapiiriin. Haastattelin tähän työhön kolmea kurssitoveriani, jotka opiskelevat elokuvaohjausta, kaksi fiktioelokuvan ja yksi dokumentaarisen elokuvan puolella. Näiden haastattelujen kautta ja projektien prosesseja kuvaamalla keskityn pohtimaan käyttämiämme työskentelytapoja, en elokuvien sisältöä. Annan myös oman kommenttini siihen työnkuvaan ja positioon, jona leikkaajan työ minulle tällä hetkellä näyttäytyy.

Uskon, että työskentelytapojen haasteiden tutkiminen ja oman ammatti-identiteetin etsiminen näin kouluaikana on äärimmäisen tärkeää. Kun tietää mikä on itselle ideaalein työskentelytapa, sitä on helpompi muokata projektikohtaisesti. Kun samankaltaisia haasteita kohtaa sitten jatkossa työelämässä, osaa niihin toivottavasti suhtautua paremmin ja rakentavammin.

Leikkaaja Antti Jääskeläisen tekemissä haastatteluissa nousee esiin juurikin tämä siirtymävaihe koulusta työelämään. Leikkaajat ovat kokeneet sen yllättävän haastavaksi: *”Ensimmäisissä palkallisissa tuotannoissa työn realiteetit ovat tulleet yllätyksinä, esimerkiksi työilmapiiri on koettu hankalaksi, henkisen tuen tai johtamisen puute on yllättänyt...”* (Jääskeläinen 2017, s.29.) Omaa työskentelyään refleктоimalla ja omaa hyvinvointiaan tukevia työskentelytapoja hahmottamalla voi leikkaaja jaksaa työelämässä paremmin ja koulusta kentälle astuminen voi olla hitusen helpompaa.

Viimeiset kolme vuotta olen viettänyt tiiviisti opiskellen ja koulun ohella olen ollut mukana myös useassa erilaisessa projektissa. Olen kuitenkin joutunut moneen otteeseen kohtamaan oman jaksamiseni rajat ja ollut lähellä palaa totaalisesti loppuun. Koulun ja projektien intensiivisyys ei tullut minulle yllätyksenä, mutta oman jaksamiseni rajallisuus kyllä.

Kohtasin työuupumuksen kulminaatiopisteen toisen kouluvuoden syksyllä. Minulla oli yhtäkkiä koulun ohella useampi projekti yhtä aikaa päällä ja univaikeuksien takia nukuin öisin vain muutamia tunteja. Lisäksi yhdessä projektissa vuorovaikutus ohjaajan kanssa oli hyvin haastavaa ja työskentely oli kaukana mukavasta. Kun kyseinen ohjaaja alkoi kysellä, kuinka paljon olisin valmis antamaan tälle projektille aikaa kahden viikon joululomastani, minun oli pakko luovuttaa. Jouduin jättämään projektin kesken ja etsimään tilalleni uuden leikkaajan.

Työuupumuksesta kärsiessäni ja tällaisia haasteellisia kommunikaatiotilanteita kohdatessani koin, etten aina saanut tarvitsemaani apua koululta. Toisaalta en välttämättä ole osannut sitä suoraan pyytäkään. Muistan hävenneeni omaa heikkouttani ja ajatellut, että avun pyytäminen on merkki siitä, että minusta ei ole tähän työhön.

Tämä opinnäyte onkin minulle tärkeä henkilökohtainen väline, jonka avulla voin nyt jäsenellä omia kokemuksiani ja oppia niistä. Jos pystyn määrittelemään ne työskentelytavat, jotka sopivat ja tukevat minua ja työtäni, olen matkalla kohti onnellisempaa ja ei niin uuvuttavaa leikkaajuutta. En halua olla taas yksi korkeakoulutettu nuori aikuinen, joka heti valmistumisen jälkeen on valmis sairaslomalle työuupumuksen takia.

Valitettavasti en kuitenkaan ole ainoa leikkaaja, joka kokee uupumusta työn äärellä. Kun kohtaan koulussa muita leikkaajia, keskusteluissamme nousee melkein aina esiin jaettu kokemus väsymyksestä, ylityöllistymisestä, projektien venymisestä ja niiden raskaudesta. Tuntuu, että harvalla on kivaa.

Antti Jääskeläisen mielestä työilmapiiri vaikuttaa vahvasti leikkaajan jaksamiseen työssä. Hänestä tuntuu, ettei esimerkiksi ohjaajilla ja tuottajilla välttämättä aina ole käsitystä siitä, mitä hyvä työilmapiiri tarkoittaa suhteessa leikkaajaan. (Jääskeläinen 2017, s.24.)
”Ei esimerkiksi ymmärretä leikkaamiseen menevää aikaa, käyttäydytään huonosti leikkaajia kohtaan, vaaditaan työskentelemään epäinhimillisiä aikoja tai ei ymmärretä mitä leikkaajan työnkuvaan kuuluu” (Jääskeläinen 2017, s.30).

Välillä minusta tuntuu, että vaadin liikaa tai en ymmärrä omaa paikkaani elokuvanteon prosessissa, kun kyseenalaistan oletettua työskentelytapaa. Pelkään, että työyhteisö alkaa pitää minua ärsyttävänä valittajana, joka ei osaa tyytyä osaansa. Eniten minua rasittaa se, että joudun jatkuvasti vaatimaan perusasioita, kuten inhimillisiä työaikoja ja se, että joudun ohjaajille selittämään mitä *loma* tarkoittaa ja miksi minun pitää joskus sellaisia pitää.

Mielestäni koulun ja meidän elokuva-alalle suuntaavien opiskelijoiden tehtävä on uudistaa ja kyseenalaistaa vallitsevia tuotantorakenteita. Olenkin useaan otteeseen tajunnut olevani sen kysymyksen äärellä, että sopivatko tässä koulussa opetettavat elokuvanteon konventiot minulle. Onko tämä vallitseva tapa tehdä elokuvaa itselleni ammatillisesti kestävää?

Minusta olisi olennaista miettiä uudelleen sitä, missä vaiheessa leikkaaja tulee mukaan projektiin ja kuinka paljon ohjaaja haluaa häntä osallistaa missäkin prosessin vaiheissa. Toivoisin, että tästä keskusteltaisiin ennen projektin alkua yhdessä, jotta ohjaajan metodi suhteessa leikkaajaan ja se, mitä ohjaaja haluaa tällä metodilla saavuttaa, olisi kaikille selvää. On muitakin vaihtoehtoja kuin se, että leikkaaja ottaa kuvausten jälkeen kovalevyn vastaan ja istuu seuraavan kuukauden yksin kopissaan.

Leikkaaja Tuuli Alanära kuvaa leikkaamista näkymättömäksi työksi. ”*Leikkaustyön edistymistä on hankala seurata varsinkaan minkäänlaisin matemaattisin mittauksin, mikä tekee siitä usein turhauttavaa. [– – –] Leikkaajalle se on turhauttavaa, koska hän joutuu aina uudelleen ja uudelleen puolustelemaan omaa asemaansa, omaa tekijyyttään ja sitä, miksi hänellä ylipäänsä on paikkansa koko tässä prosessissa*”. (Alanära 2017, s. 6.)
Mutta kuka osaa arvostaa ja antaa rakentavaa palautetta työstä, jota ei näe?

Tätä opinnäytettä varten halusinkin keskustella juuri ohjaajien kanssa tästä näkymättömästä työstä, vaiheesta, jossa minun työni katoaa, mutta itse elokuva tulee näkyväksi. Haastattelin kolmea ohjaajaa, joiden kanssa olen tehnyt projekteja viimeisen vuoden aikana. Keskusteluissamme kävimme läpi projekteissa tietoisesti tai olosuhteiden pakosta muodostuneita työskentelytapoja, purimme kokemuksiamme

niiden toimivuudesta ja pohdimme sitä, kuinka niitä voisi kehittää kestävämpään suuntaan.

Lopun yhteenvedossa yritän hahmotella itselleni kestävä työskenntelytavan lisäksi myös sitä, kuinka näihin asioihin voitaisiin koulun puolesta puuttua ja mihin asioihin opinnoissa kannattaisi minun mielestäni kiinnittää enemmän huomiota.

Metodologian esittely

Tämä kandidaatin opinnäytteeni on muodoltaan pohdiskelua ja omaa elokuvaleikkaajaksi kasvamisen prosessiani tukeva.

Elokuvan leikkausvaiheen jälkeen prosessia ei useinkaan pureta yhdessä ohjaajan kanssa, ellei sitten kapakassa muutaman oluen jälkeen avautuen. Kändielokuvieni jälkeen kaipasin prosessien purkamista, joten päätin käyttää tätä opinnäytettä hyväkseni ja järjestää itselleni purkutilaisuuden ohjaajien kanssa. Halusin rajata haastateltavani juuri nimenomaan ohjaajiin, koska he ovat leikkaajan työryhmä, tai niin kuin minä haluaisin ajatella, työpari.

Aluksi ajattelin teettää haastateltavilleni lomakekyselyn. Se kuitenkin tuntui ajatuksena jäykän viralliselta ja tajusinkin, että ennemmin kuin vastauksia tiettyihin kysymyksiin, halusin keskustella ohjaajien kanssa kahden kesken. Olin tehnyt lomakekyselyä varten listan kysymyksistä (ks. Liitteet), joita sitten päädyin käyttämään keskustelujen pohjana.

Lähetin nuo kysymykset haastateltavilleni ennen tapaamisia, jotta heillä oli halutessaan mahdollisuus orientoitua keskusteluun niiden kautta. Äänitin haastatteluni, litteroin ne ja nostin sieltä mielestäni olennaisimmat kohdat tähän työhön. Koska haastattelut toteutettiin keskustelemalla, olen muokannut ne luettavampaan muotoon.

Minusta ja taiteilijuudesta

Pääsin opiskelemaan elokuvaleikkausta melkoisena pystymetsäläisenä. En ollut ikinä elämässäni leikannut mitään, enkä osannut käyttää yhtäkään leikkausohjelmaa. En myöskään puhunut samaa teknisten termien täyttämää kieltä kuin muut. Olenkin joutunut omaksumaan valtavan määrän uutta tietoa lyhyessä ajassa. Tuntuu, että minun on ollut pakko pärjätä ja pysyä ryhmän mukana, vaikka pelko epäonnistumisesta on välillä ollutkin lamauttava. Ei ihme, että tässä vaiheessa vähän uuvuttaa.

Minulla on vahva teatteritausta ja ensemblemuotoinen työskentely on minulle tuttua ja se tuntuu omalta. Koulussa ensimmäisen vuoden lopulla me leikkaajat erkanimme muusta vuosikurssistamme omille kursseillemme ja tekeminen muuttui yhteisestä yksinäiseksi. Se tuntui pelottavalta. Vaikka usein leikkaamisessa nautinkin siitä, että saan työskennellä yksin omassa tahdissani, olen huomannut kaipaavani ryhmässä työskentelyä, oli ryhmä sitten kuinka pieni tahansa. Huomaan kaipaavani keskusteluja, yhdessä tekemistä ja ihmistä, joka kannustaisi ja vaatisi viemään omaa ajattelua pidemmälle.

Tuntuu myös, että koulussa informaatio eri linjojen välillä kulkee heikosti. Esimerkiksi dokumentaaristen kandidaattielokuvien kohdalla meille leikkaajille eikä edes pääaineemme opettajille ollut tullut tietoa siitä, että ennakkosuunnittelu oli käynnistetty ilman meitä. Aktiivinen osallistuminen kummankin kandidaattielokuvan ennakkosuunnitteluun olisi lisäksi omalla kohdallani tarkoittanut oman pääaineeni kurssien laiminlyömistä.

Koulussa meille on varsinkin näiden kandidaattielokuvien kohdalla opetettu perinteistä, hyvinkin lineaarista, tapaa tehdä elokuvaa. Käsikirjoittajat kirjoittavat käsikirjoituksen, ennakkosuunnittelussa suunnitellaan, kuvauksissa kuvataan, leikkausvaiheessa leikataan ja lopuksi äänisuunitellaan ja värimääritellään. Ymmärrän, että juurikin tutkinnon tässä vaiheessa on tärkeää, että kuljetaan edes kerran yhdessä läpi tuollainen pötkötuotanto, sillä sitä se (kuulemma) tulee sitten kentälläkin olemaan.

Tähän pötkömäiseen tuotantomalliin tottuminen koulussa saattaa kuitenkin tuottaa oletuksia työskentelytavoista ja sokeutumista oman taiteellisen työn tarpeille. Minua henkilökohtaisesti turhauttaa saada sähköpostia, jossa minua pyydetään leikkaamaan elokuva, joka on jo kuvattu. Ärsyttää, että vasta siinä vaiheessa, kun elokuva pitäisi saada leikattua, tulee mieleen, että tarvittaisiin joku tekemään se. Voiko näissä tilanteissa leikkaajana pyytää saada nähdä kuvatun materiaalin ja tehdä päätöksen mukaan lähtemisestä vasta sen jälkeen? En usko. Sitä päätyy miettimään oman työnsä arvoa, jos tuntuu, ettei sitä arvosta kukaan muukaan. Eikö leikkaajaa voisi hyödyntää muutenkin kuin leikkaamossa istuttamalla?

Minun suhteeni leikkaamiseen on vahvasti värittänyt sitä kautta, että pidän itseäni taiteilijana. Minua kiinnostavat taiteellisesti kunnianhimoiset työt, minulle ei ole ”ihan sama” enkä minä halua vain ”tehdä leffaa”. Minä en siis halua vain leikata, en halua vain olla se tekninen koneenkäyttäjä, se, joka painaa nappia ja laittaa kuvat peräkkäin, se ei riitä minulle. Minä haluan tehdä taidetta.

Tällä en tietenkään tarkoita, ettenkö pitäisi näitä koulussa tekemiäni elokuvia taiteellisesti kunnianhimoisina. Toivon kuitenkin, että opiskelijoilla olisi uskallusta korottaa panoksia vieläkin enemmän. Eikö koulu ole paras paikka kokeilla kaikenlaisia päähänpistoja ja jopa ampua yli?

Tähän kuuluisaan *napinpainajan* rooliin totuttautuminen ennen työelämään siirtymistä on varmasti ihan järkevää silloin, jos sellaisiin tehtäviin haluaa myöhemmin hakeutua. Puhun nyt esimerkiksi mainoksista ja osasta tv-sarjoja. Minä en näe tällaisia projekteja itselleni taiteellisesti kiinnostavina tai haastavina, mutta jos sellaisia töitä joskus teenkin, suhtaudun niihin samoin kuin entiseen työhöni ruokakaupan einesosaston hyllyttäjänä. Palikoita ja pötköjä järjestykseen, eipä siinä muuta.

Suhtautumiseni ja näkökulmani taiteen tekemiseen on muuttunut viimeisen kolmen vuoden aikana paljon. Joskus aikaisemmin oli vaihe, jossa tarve tulla näkyväksi taiteen tekemisessä oli läsnä todella paljon. Se oli jonkinlaista kaipuuta katseeseen, joka kohdistuisi juuri minuun ja minun työhöni. Sitten tuli vaihe, jossa ajattelin, että minulla

ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tehdä taidetta. Siinä kyti aggressiivinen pakko saada tehdä juuri sitä mitä haluaa. Hyvää siinä oli kuitenkin se, että silloin oikeasti tein valintoja, jotka ovat johtaneet tähän missä olen nyt.

Nyt minusta tuntuu, että taiteen tekeminen ja taiteilijuus ovat minulle enemmänkin elämäntapa ja iso osa identiteettiäni ihmisenä. Tämä työ tekee minut kaikesta väsymisestä ja uupumisesta huolimatta todella onnelliseksi. Nyt olen huomannut, että minulla on taiteilijana tarve jonkin totuuden tunnistamiseen, syvempään maailman ja ihmisen ymmärtämiseen. Varsinkin tässä elokuvaleikkaajan roolissa se on noussut todella vahvasti esiin.

Taide on aina opettanut minulle ajattelua. Sen tulisi opettaa sitä kaikille. Taiteen tulisi vääntää ja ravistella meidän ajatteluamme, niin että pääsisimme ulos omista kapeista tavoistamme katsoa maailmaa. Näin se maailma voisi laajentua edes vähän.

Leikkaamisessa mahtavaa onkin juuri se, että se on ainakin minulle suurimmaksi osaksi ajattelua.

Johtuvatko haasteet, joita projekteissa kohtaan leikkaajana, kuitenkin osittain siitä, että olen tottunut erilaiseen työskentelykulttuuriin? Vaikka niin olisi, en silti usko, että on väärin, että haluan tehdä elokuvaleikkaajan työtä niin, että se tuntuu minusta hyvältä. Toisaalta tapa, jolla minä haluaisin tehdä tätä työtä, ei välttämättä ole kestävä työskentelytapa kaikille. Mutta elokuvanteko kun kuitenkin on lähtökohtaisesti ryhmätyötä, niin kyllä minulle elokuvaleikkaajana on tärkeää olla osa sitä ryhmää, eikä pimeässä kopissa asuva yksinäinen susi.

Ulkopuolinen leikkaaja – Kommenttini elokuvaleikkaajan työhön

Koulussa leikkaajien erkaneminen muusta ryhmästä ensimmäisen kouluvuoden lopulla yllätti minut. Tiedostan, että leikkaajien keskittyminen tuossa vaiheessa omiin opintoihinsa valmisti meidät kolmantena vuonna leikattaviin kandidaattielokuvaan ja ilman näitä kursseja minulla ei olisi ollut mitään valmiuksia niiden leikkaamiseen.

Tämä opintojemme rakenne ohjaa kuitenkin suoraan työskentelytapaan, jossa leikkaaja on työryhmän ulkopuolinen henkilö. Koulussa linjojen välisen kommunikaation puutteen takia tuntuu, että usein jää leikkaajan kontolle yrittää pysyä kärryillä siitä, missä vaiheessa yhteiset tuotannot menevät. Harvalle tulee tuotantojen hektisyydessä mieleen, että leikkaajan olisi hyvä olla tässä palaverissa mukana. Leikkaaja tuntuu olevan henkilö, jolle soitetaan siinä vaiheessa, kun elokuva on kuvattu ja se pitäisi saada leikattua.

Itse tulen elokuva-alalle sen ulkopuolelta ja siksi tällainen työskentelytapa tuntuu minusta järjenvastaiselta. Elokuvan tekeminen on ryhmätyötä. Miksi sitten yksi lopputuloksen kannalta kriittisessä taiteellisessa vastuussa oleva henkilö jää tai jopa tietoisesti jätetään ryhmän ulkopuolelle?

Leikkaaja ja äänisuunnittelija Walter Murchin mielestä leikkaajan tulisikin pysytellä muun elokuvatuotannon ulkopuolella. Hän ei halua olla läsnä kuvauksissa eikä tavata näyttelijöitä, koska pyrkii pysymään erossa kaikista ylimääräisistä vaikutteista, jotka voisivat häiritä hänen kokemustaan materiaalista. *”I only want to see what there is on the screen. Ultimately, that’s all the audience is ever going to see”*, hän toteaa. (Ondaatje & Murch, 2002, s. 72.) Olen Murchin kanssa samaa mieltä siitä, että leikkaajan tulee tavoitella jonkin asteista objektiivisuutta, koska kaikki leikkaajan työ lähtee lopulta kuitenkin materiaalin sisällöstä. Itse olen halunnut kokeilla myös sitä, miten kuvauksissa mukana oleminen vaikuttaa työhöni leikkaajana. *Neurofunk Rallyboysin* (2018) prosessikuvauksessa pureudun enemmän kokemukseeni tällaisesta työskentelytavasta.

Leikkaajan tulee varjella omaa objektiivisuuttaan suhteessa materiaaliin, mutta toisaalta olen eri mieltä Murchin kanssa siitä, että leikkaaja näkisi materiaalin samalla tavalla kuin katsoja. Pidän ajatusta absurdina. Saadessaan kymmeniä tai satoja tunteja materiaalia ja käydessään niitä läpi, ei leikkaaja näe samaa elokuvaa kuin katsoja. Hän näkee peräkkäin useita ottoja huonolla äänellä varustettua väritöntä kuvaa ilman elokuvan muiden elementtien tuomaa kontekstia.

Leikkaaja on taiteilija, jonka työ tekee elokuvasta elokuvan. Walter Murch puhuu siitä, kuinka hän leikkaajana roolittaa itsensä elokuvaan samaan tapaan kuin näyttelijätkin. Voiko leikkaajana nähdä itsensä työskentelemässä juuri tämän elokuvan parissa? Elokuvan tulee koskettaa ja liikuttaa leikkaajaa, jotta hänen työnsä voisi koskettaa ja liikuttaa katsojia. (Ondaatje 2002, s. 127-128.) Myös minulle leikkaamisessa yksi tärkeimmistä asioista on se, että jokainen projekti tuntuisi itselle merkittävältä ja haastaisi minua taiteilijana.

Aalto-yliopiston nettisivuilla opintotarjonnan alla elokuvaleikkauksen kohdalla korostetaan, että *”kommunikaatiotaidot ja yhteistyökyky ovat perusedellytykset ammatissa etenemiselle”* (Aalto-yliopiston nettisivut 2017). Toivoisin, että nämä taidot olisivat perusedellytyksiä ihan kaikille elokuva-alalla työskenteleville, eikä olisi leikkaajan työ olla se, joka jaksaa kuunnella, ymmärtää, taipua ja kantaa vastuuta vuorovaikutuksesta ohjaajan ja muun työyhteisön kanssa. Joskus leikkaaja voi jopa löytää itsensä ohjaajan terapeutin roolista, mikä ei mitenkään kuulu leikkaajan työnkuvaan. Toivoisin myös, että näitä kommunikaatiotaitoja opetettaisiin tässä koulussa enemmän, sillä näen, että se on yksi elokuva-alan kompastuskivistä yleisestikin ja kuitenkin asia, jonka muuttamiseen meistä alalla työskentelevistä jokainen voi vaikuttaa.

Me leikkaajat olemme kaikki erilaisia ja niin ovat ohjaajatkin, joten kommunikaatiotaitojen merkitys hyvän työilmapiirin rakentamisessa on valtava. Useissa projekteissa ohjaajat eivät pysty tai halua olla leikkausvaiheessa aktiivisesti mukana, vaan tulevat usein vain antamaan kommentit leikkausversiosta tai lähettävät ne sähköpostilla.

Huonot kommunikaatiotaidot voivat tällaisessa etätyöskentelyssä johtaa siihen, että ohjaaja tekee huomautuksia vain tehdyistä virheistä. Niihin puuttuminen on helppoa, mutta leikkaajan onnistumiset jäävät usein vaille huomiota. Jos ohjaajalla on tarkka visio siitä, kuinka elokuva tulisi leikata, mutta hän ei pysty tai halua jakaa sitä leikkaajan kanssa, voi leikkaaja joutua tekemään valtavasti ylimääräistä työtä. Tämä on turhauttava työskentelytapa, josta usein tulee kaikille paha mieli. Näin ei myöskään mielestäni pystytä hyödyntämään leikkaajan koko potentiaalia.

Jääskeläinen huomauttaa, että ”*ohjaaja muistaa kyllä ohjata näyttelijöitä tai esiintyjiä, mutta leikkaajan ohjaaminen unohtuu helposti.*” (Jääskeläinen 2017, s. 32-33).

Minustakin tuntuu välillä, että ohjaajilla ei ole välineitä leikkaajan ohjaamiseen ja siihen, kuinka leikkaajan kanssa voisi kommunikoida rakentavasti. Leikkausvaihe saattaa ohjaajista tuntua hyvinkin vaikealta ja raastavalta, mutta negatiivissävytteinen vuorovaikutus ja energia suhteessa leikkaajaan ei auta asiaa yhtään, päinvastoin. Yhteinen työskentely olisi mielestäni paljon antoisampaa ja veisi lopputulosta pidemmälle, jos leikkausprosessissa olisi läsnä ohjaajan ja leikkaajan välinen aito dialogi.

Aalto-yliopiston verkkosivuilla sanotaan myös hienosti näin: ”*Elokuvaleikkauksen pääaine kouluttaa jälkituotannon suunnitteluun ja toteuttamiseen kykeneviä asiantuntijoita ja ajattelijointa.*” (Aalto-yliopiston nettisivut 2017). Ajattelijointa. Suuri osa omasta työskentelystäni leikkaajana onkin juuri ajattelua, ei niinkään aktiivista koneen äärellä työskentelyä. Tästäkin syystä minun työni on usein muille näkymätöntä ja näennäisen hidasta, mitä ohjaajan on välillä vaikeaa kestää. Minusta olisi tärkeää voida jakaa ohjaajan kanssa myös tämä leikkaajan ajatusprosessi, johon lopulta kaikki timelinella näkyvät valinnat pohjautuvat.

Prosessikuvaukset ja haastattelut

Neurofunk Rallyboys (työnimi) – Leikkaaja mukana kuvauksissa

Ensimmäinen tähän opinnäytteeseeni tutkimani prosessi on Topi Raulon ohjaama työnimellä *Neurofunk Rallyboys* (2018) kulkeva fiktiivinen lyhytelokuva. Se kertoo Saatanan lapsista, jotka lähtevät kaupunkiin hoitamaan kuolleen isänsä maksamatta jääneitä velkoja. Elokuvasa toimin sekä leikkaajana että kuvaussihteerinä. Projekti aloitettiin toisen kouluvuoteni aikana ja on edelleen kesken.

Kun Topi pyysi minua leikkaajaksi tähän projektiin, minulla heräsi ajatus siitä, että tämä voisi olla otollinen projekti kokeilla toisenlaista lähestymistä elokuvantekoon. Halusin olla enemmän mukana ennakkosuunnittelusta lähtien ja myös kuvauksiin osallistuminen kiinnosti minua. Koska olimme Topin kanssa työskennelleet aikaisemmin yhdessä ja meidän välillemme oli jo muodostunut toimiva vuorovaikutussuhde, uskalsin tätä ehdottaa. Topia kuitenkin arvelutti, voiko minun osallistumisestani kuvauksiin olla jotain haittaa leikkausvaiheessa. Lopulta hän ehdotti minulle kuvauksiin kuvaussihteerin pestiä. Se kuulosti järkevältä. Topi toivoi myös, että toimisoin samalla hänen dramaturgisena apunaan suhteessa näyttelijäntyöhön.

Pidimme ennakkosuunnittelun aikana useita palavereita koko työryhmällä, osastovastaavien kesken sekä pienemmillä porukoilla. Vaikka leikkaajana minulla ei ollut hirveästi sanottavaa kuvauksiin liittyvissä asioissa, oli minulle äärimmäisen tärkeää olla palavereissa läsnä. Tulin osaksi ryhmää.

Kun kuvaaja ja ohjaaja tekivät kuvasuunnittelua, he halusivat minut kommentoimaan suunnitelmaa. Tilasin mm. muutamiin kohtauksiin lisää lähikuvia, joita suunnitelmassa ei vielä ollut. Teimme Topin kanssa myös alustavan kellotuksen kuvien kestosta, sillä tulisimme kuvaamaan myös nelinkertaista hidastusta, joten näiden kuvien kesto valmiissa elokuvassa oli pakko arvioida jotenkin.

Kuvauksissa istuin monitorin ääressä niin kuvaussihteerin, leikkaajan kuin ohjaajankin (toisina) silminä. Tein itselleni muistiinpanoja kuvausraporttiin leikkausvaihetta varten. Yhteistyömme Topin kanssa kuvauksissa tuntui luontevalta. Useimmat hänelle kuvaustilanteessa antamani kommentit liittyivät hidastuskuviin tai näyttelijänilmaisuun.

Sovimme Topin kanssa, että leikkausvaiheessa tulisin työskentelemään ensin yksin elokuvan ensimmäisen version parissa, jonka jälkeen lähtisimme yhdessä viemään sitä eteenpäin. Työskentelytavoista sovittiin siis etukäteen ja sen takia tuntuikin turvalliselta lähteä kokeilemaan tällaista tapaa työskennellä.

Prosessista

Topi: *Musta se on ihan hyvä pointti, että leikkaajalla pitäisi olla sellainen tuore näkökulma siihen työhön.*

Menni: *Niin on, mä olen samaa mieltä.*

T: *Mutta leikkaajalla on oma tyyli ja oma näkemys siitä, miten ja millaiset eri kuvat leikkautuvat keskenään. Se on ihan todella iso voimavara kuvauksissa. Siitä, että sä olit siellä kuvauksissa mukana, tuli hyvä fiilis. Mulla ei ollut sellainen olo, että mä vaan joudun uskomaan itseeni siinä, että nämä kuvat leikkautuvat, koska kun sä olit siellä, niin mun ei tarvinnut ajatella sitä asiaa ollenkaan. Onko se hyvä, et mä en ajatellut sitä? Ainakaan mä en ajatellut sitä niin paljon kuin mitä mä yleensä ajattelen, koska mä luotin suhun.*

M: *Mulla on sieltä kuvauksista sellainen kokemus, että kun mä istuin siinä monitorin ääressä koko ajan, niin mä tavallaan leikkasin siinä jo, eli tein sitä mun työtä leikkausvaihetta varten.*

T: *Tuollaisessa leffassa ja tarinassa, se on varmaan ihan hyväkin, että leikkaaja jo valmiiksi tietää, että miten sitä tarinaa yritetään kertoa.*

M: Siitä, että mä olin siellä kuvauksissa mukana, oli myös muutakin hyötyä. Esimerkiksi niiden hidastuskuvien kohdalla, mä myös pyysin, että voidaanko jokin toiminto tehdä nopeammin, koska me ei voida käyttää näin pitkää kuvaa. Tuollaisia ihan tosi teknisiäkin asioita.

T: Tuo oli muuten ihan todella hyvä! Siellä monta kertaa keskusteltiin, että kestääkö joku kuva liian vähän tai liian kauan aikaa. Yleensä kuvaussihteerien työ on jotenkin niin tuotannollista, että ei niitä välttämättä edes kiinnosta se, millaista elokuvaa ollaan tekemässä. Se nyt ainakin on yksi hyvä asia siinä, että kun leikkaaja on kuvaussihteeri ja taiteellisesti vastuussa, niin se pakottaa itsensä olemaan ihan todella hyvä kuvaussihteeri.

M: Mä muistan, että mä olin todella varovainen sen suhteen, etten mä astu liikaa sun tontille tai tule siihen jotain päsmäroimään, kun sä ohjaat. Mutta sitten oli joku otto, jonka jälkeen sä olit valmis menemään eteenpäin, mutta mä pyysin sulta, et voidaanko katsoa se yhdessä läpi, koska mä en ymmärtänyt näyttelijäntyötä siinä. Mä en jotenkin saanut kiinni siitä. Ja sitten me tehtiin niin ja sä päädyit ottamaan sen vielä kerran.

T: Mikä juttu se oli?

M: Siinä oli näyttelijällä ajatus jotenkin hukassa. Sen jälkeen, kun me olimme katsoneet sen yhdessä läpi ja keskustelleet siitä, niin sä vaan menit suoraan sinne näyttelijän luo ja sanoit hänelle jotain. Mä en tiedä mitä se oli, mutta sitten kun me kuvasimme sen uudelleen, se oli ihan täydellistä. Siinä mä muistan ajatelleeni, että onko tämä nyt se hetki, jolloin mä astun sun tontille ja sua alkaa ottaa päähän se, että mä puutun. Mutta sitten mä ajattelin, että mä olen tässä kuitenkin nyt leikkaajana, että toinen vaihtoehto on se, että mä kohtaan tämän saman oton siellä leikkaamossa ja mietin, että miksi mä en sanonut mitään. Mitä mieltä sä olet tästä?

T: Tuo oli juuri se syy, miksi mä halusin sut siihen kuvaussihteeriksi, kun sä tajuat niin paljon näyttelijäntyöstä. Ja mä en välttämättä siinä kuvauspsykoosissa tajua jotain juttuja, niin musta se oli jotenkin rauhoittavaa, että siinä oli joku tyyppi, joka oikeasti tajuaa näyttelijäntyöstä jotain ja siitä mitä ollaan tekemässä. Ja hänellä on vastuu. Että musta se oli hyvä, että sä tulit sanomaan asioita. Se oli kunnon voimavara. Ja mä aion seuraavissakin leffoissa, ottaa sut kyllä mukaan. Jonkunlaiseksi konsultiksi, jos ei

kuvaussihteeriksi. Koska musta on viisautta myöntää, että ei kukaan ihminen ole niin hyvä, että pystyisi itse tajuamaan kaiken. Se, että mä olin saman tien lähtenyt siitä keskustelusta ohjaamaan näyttelijää, kertoo sen, että mä olin heti tajunnut, mikä siinä on vikana.

M: *Niin, sä ymmärsit mitä mä tarkoitin. Että meidän ei täytynyt käydä viidentoista minuutin keskustelua siitä mitä mä en nyt ymmärtänyt. Vaan meillä oli sellainen työparisuhde, että me tehtiin samaa leffaa.*

T: *Niin, kyllä leikkaaja voi mun mielestä ihan hyvin olla kuvauksissa, mutta siinä olisi hyvä pitää joku tauko ennen leikkauksen aloittamista. Että saisi jotain perspektiiviä siihen tekemiseen. Esimerkiksi joku kuukausi siinä välissä.*

M: *Ehdottomasti. Se on musta sama asia ohjaajan kanssa. Ei sitä ohjaajaa voi suoraan kuvauksista ottaa sinne leikkaamoon, jos siinä ei ole taukoa välissä.*

T: *Joo, ei siitä ole mitään hyötyä.*

Ohjaajan ja leikkaajan suhteesta

M: Kuinka paljon sä itse haluat olla leikkaamossa mukana?

T: Mä olen huomannut toimivaksi sen, että leikkaaja tekee ensimmäisen version yksin niin hyvin kuin osaa ja sitten vasta tulen itse mukaan. Parhaimmassa tapauksessa sitten, kun menen katsomaan sen ensimmäisen leikkausversion, niin se on vaan todella huojentavaa, kun näkee, että siinä on se mitä me tarvitsemme, jotta se elokuva saadaan toimimaan.

M: Kannustetaanko meillä koulussa leikkaajan ja ohjaajan väliseen työskentelyyn tarpeeksi?

T: Ei millään tavalla. Ei ole kyllä mitään sellaista ollut, että meille oltaisiin kerrottu, että miten ohjaajan ja leikkaajan pitäisi tehdä töitä yhdessä.

M: Tai miten ohjaaja ohjaa leikkaajaa? Se on musta kiinnostava kysymys.

T: Jep. Toi on kyllä oikeasti aika kiinnostava kysymys. Siinä meidän työskentelytavassa oli hyvää se, että me olimme tavallaan samassa veneessä. Se jää nähtäväksi, että oliko se sitten lopputuloksen kannalta hyvä ja voi olla, että meidän täytyy tehdä monta leffaa tällä metodilla ennen kuin me tiedämme. On kiinnostavia tapoja tehdä leffaa ja jokainen tapa on erilainen. Tai vähän niin kuin suomalaisessa keittiödraamassa... Suomalainen keittiödraama kertoo siitä, että on se nössö mies, joka sekoilee ja se nainen, joka laittaa sen miehen kuriin. Samalla tavalla siinä suomalaisen keittiödraaman tuotannossa on se nössö ohjaaja, joka sekoilee ja se leikkaaja, joka laittaa sen kuriin. Tavallaan on ehkä kiinnostavaa, jos se menee kerran noin, mutta sen ei aina pidä mennä niin.

M: Joo, on myös paljon tuota, mutta on myös sitä, että ohjaajalla on kaikki tieto, mutta se unohtaa ohjata leikkaajaa. Ja sitten vain oletetaan, että se elokuva muodostuu ajatuksia lukemalla.

T: Tuo on metodi. Mun mielestä sisältö määrää kaiken, niin miksi tuollainen vahva metodi on pitänyt juurruttaa tuohon, että ikään kuin sisältö ei määräisi sitä. Musta se,

että leikkaaja ei tiedä mitään, saa materiaalin ja voi sitten itse arvioida sen, on ihan hyvä metodi silloin, jos tehdään tietynlaista elokuvaa...

M: Se ei välttämättä aina ole hirveän hyödyllinen työskentelytapa.

T: Musta tuo kertoo suomalaisesta huonosta itsetunnosta. Kuvataan jotain, josta ei kuitenkaan olla ihan varmoja. Sitten annetaan se leikkaajalle, että ”Kato tää, et oisko täs jotain? Mitä sä saisit tällasesta tehtyy?” Olisiko tämä sellainen rautainen pallo suomalaisen elokuvan jalassa? Kaikki luuli, että ne ovat ne sen siivet, mutta eivät ne olekaan. Musta kaikki pitäisi sen takia kyseenalaistaa. Me olemme jo vuosikaudet toistaneet samaa strategiaa ja jatkamalla sillä samalla strategialla meidän elokuvat eivät parane.

Yhteenveto keskustelusta

Topin kanssa käydyn keskustelun perusteella tuntuu, että minun osallistumiseni kuvauksiin leikkaajana toimi hyvin. Topi tunsu saaneensa minulta tukea ja koki kuvauksissa antamani kommentit hyödyllisiksi. Työskentelytavoista keskusteleminen etukäteen tuntui olleen järkevää, sillä työnjako oli selkeä.

Topi kommentoi, että koulu ei välttämättä ole tarjonnut ohjaajille tarpeeksi välineitä leikkaajan kanssa työskentelyyn. Hän oli kuitenkin selkeästi reflektoinut omaa työskentelyään suhteessa leikkausvaiheeseen ja ajatellut sitä mitä hän esimerkiksi ensimmäiseltä leikkausversiolta odottaa.

Olen iloinen, että päätimme kokeilla tätä lähestymistapaa elokuvantekoon. Itselleni tämä projekti on muodostunut tärkeämmäksi kuin moni muu, sillä minut kerrankin sitoutettiin siihen jo ennakkosuunnittelusta lähtien. Tuntui myös, että minun mielipidettäni leikkaajana arvostettiin läpi prosessin.

Filia – Perinteisempi työskentelytapa

Filia (2018) on toinen kandidaattielokuvistani ja sen on ohjannut Anniina Joensalo. Se on fiktiivinen lyhytelokuva naisesta, joka rakastuu ruumiiseen. *Filian* leikkaus sijoittui kolmannen kouluvuoteni loppusyksyyn.

Olin työskennellyt Anniinan kanssa aikaisemminkin muissa pienemmissä produktioissa. *Filian* kohdalla en harmikseni pystynyt osallistumaan ennakkosuunnitteluun niin paljon kuin olisin halunnut johtuen oman lukujärjestykseni aikatauluista ja siitä, että ennakkosuunnittelu painottui kesälle. Sain kuitenkin käsikirjoituksen luettavakseni ja osallistuin muutamaan alustavaan tuotantopalaveriin.

Pyysin, että minua olisi informoitu kuvasuunnittelun alkaessa, jotta minulla olisi ollut mahdollisuus hoitaa itseni mukaan sen tekemiseen. Kuitenkin vasta pari päivää ennen kuvauksia minut pyydettiin käymään ohjaajan ja kuvaajan keskenään laatima kuvasuunnitelma läpi heidän kanssaan. Siinä vaiheessa en osannut muuta kuin antaa suunnitelmalle siunaukseni, sillä kuvaukset puski päälle. Kuvasuunnitelmassa ei ollut mitään vikaa, minusta olisi vain ollut mukavaa päästä työstämään sitä yhdessä.

Leikkausvaiheen alkaessa olin siinä toivossa, että ohjaajalla olisi aikaa istua kanssani leikkaamossa tai tavata muuten elokuvan tiimoilta, jotta olisin päässyt kärryille ennakkosuunnittelussa muodostuneesta yhteisestä visiosta. Tämä osoittautui kuitenkin haastavaksi, sillä ohjaajan lukujärjestyksen aikataulut menivät pahasti leikkausvaiheen päälle. Työskentelin siis paljon yksin ja minulla oli hetkittäin hyvin vaikeaa. Olin selkeästi tarvinnut enemmän yhteistä aikaa ohjaajan kanssa, jotta työskentely olisi toiminut paremmin ja olisimme päässeet prosessissa pidemmälle. Työskentelytavoista ei siis keskusteltu etukäteen ja tuntui, että meillä oli hiukan eri kuva siitä, kuinka työskentely sitten lopulta toteutettaisiin.

Ennakkosuunnittelusta

Anniina: *Mä tajusin, että vastaaminen noihin sun kysymyksiin on vaikeaa sen vuoksi, että noita asioita ei oikeasti opeteta meidän koulussa, niitä ei mietitä. Leikkaajan kanssa työskentelyä ei opeteta. Mä olen tehnyt sen aina vaan jotenkin.*

Menni: *Mä ymmärrän, että noiden meidän kandileffojen idea on se, että käydään yhdessä yksi tällainen leffaprosessi läpi. Mutta on olemassa toisenlaisiakin vaihtoehtoja, joita voi kokeilla, jos kiinnostaa. Mua kiinnostaa esimerkiksi se ennakkosuunnitteluun osallistuminen, että mitä hyötyjä siitä voisi olla vaikka suhteessa leikkausvaiheen aloittamiseen. Molemmista mun kandileffoista huomasin, että koska en pystynyt olemaan mukana ennakkosuunnittelussa, niin kummassakin meni ihan tuhattomasti aikaa siihen, että mä pääsin niihin sisään.*

A: *Ja tuossa vaiheessa olisi riittänyt, että sä olisit tullut kolmeksi päiväksi mukaan siinä vaiheessa, kun meillä oli ne moodboardit siellä. Toisaalta, jos mä tekisin tuon nyt uudestaan, niin mä harjoittelisin enemmän näyttelijöiden kanssa, niin sitten sä olisit voinut myös tulla katsomaan ne. Mä en tässä projektissa olisi sua välttämättä halunnutkaan sinne kuvauksiin. Mä tykkään siitä, että leikkaajalla on tavallaan se objektiivisuus siinä, katsojan kannalta. Ja varsinkin, kun mä käytän kuvaussihteereitä, jotka ovat tavallaan siinä dramaturgin roolissa myös. Mutta ennakkosuunnittelu! Ja mä sanon, mökkiviikonloput! Mä otan sen käyttöön.*

M: *Se on ihan tosi hyvä idea.*

A: *Niin on. Se on maailman paras idea. Viikko riittää. HODit ja näyttelijät. Leikkaaja ehdottomasti mukaan. Siinähan selviää se koko maailma.*

M: *Se ennakkosuunnitteluvaihe olisi mulle myös sen ryhmätyöskentelyn kannalta tärkeä, että pääsisin siihen ryhmään mukaan. Jos leikkaaja tulee sen ryhmän ulkopuolelta, niin sitä helposti ajatellaan, että hän tulee jotenkin arvioimaan, kritisoidaan tai tuhoamaan muiden tekemää työtä. Se ryhmäytyminen voisi helpottaa sitä. Että yhteistä juttua tässä kuitenkin tehdään. Koulussahan tavallaan hiljaisesti opetetaan sellaista työskentelymallia, jossa leikkaaja ei ole mukana ennen kuin elokuva on kuvattu.*

Filiankin kanssa oli todella raskasta aloittaa oma työ, kun kaikille muille asiat olivat aivan selkeitä. Se oli varmasti myös ohjaajalle raskasta. Tuli vahvasti sellainen olo, että tulín ryhmän ulkopuolelta siihen. Ja sitten ajattelin, että vika on mussa, että mä olen jotenkin tyhmä, kun mä en tajua materiaalia. Jos mä olisin ollut mukana ennakkosuunnittelussa, niin mä olisin tiennyt, mitä oltiin lähdetty hakemaan ja ehkä mä olisin osannut katsoa sitä materiaalia jossain kontekstissa.

A: Siis mähän nyt vasta tajuan tuon, että on ihan tosi typerä ajatus, että leikkaaja katsoisi sitä materiaalia samoin kuin katsoja, jos hänellä ei ole samaa kontekstia. Siinäähän on se koko muu elokuvan maailma, joka tukee ja kertoo sen lukuohjeen. Että kyllähän leikkaajalla pitää olla perspektiivi, mistä se katsoo sitä materiaalia. Ja se on nimenomaan tuo ennakkosuunnittelu. Hei mehän olemme ratkaisseet sen, miten leikkaajan ja ohjaajan pitäisi tehdä töitä!

M: No?

A: No näin! Ennakkosuunnittelu! Perspektiivi leikkaukseen, konteksti, elokuvan maailmassa eläminen. Ja sitten sun pitää pystyä sen kontekstin perusteella kuvittelemaan se maailma siihen ympärille ja niin sä pystyt tekemään sen työn.

Prosessista

A: Noista työskentelyajoista. Mähän en tykkää istua siellä leikkaamossa ja musta tuntuu, että sä olet vähän erilainen. Sä haluaisit, että ohjaaja istuisi siellä enemmän.

M: Niin, no Filian kanssa siinä ei olisi ollut mitään ongelmaa, jos mä olisin tiennyt, että mitä sä olit hakenut ja mitä sä ajattelit. Nyt olisin tavallaan tarvinnut sut oppaaksi siihen materiaaliin.

A: Koitko sä, että mä en tehnyt sitä tarpeeksi?

M: Joo. Se oli tosi vaikeaa. Mä olin yrittänyt itsekseni räpistellä sitä joku pari viikkoa ja mä tajusin, etten mä pysty tähän yksin. Niin siinä vaiheessa olisi ollut kiva, jos meillä olisi ollut aikaa rauhassa käydä yhdessä sitä materiaalia läpi ja keskustella asioista. Tietysti mä ymmärrän sen, että se ei vaan nyt ollut mahdollista. Mutta kyllä mulla oli sellainen olo, että mä olin aika yksin sen kanssa.

A: Jos mä olisin saanut päättää, niin me olisimme nimenomaan tehneet niin, että mä olisin aluksi istunut sun kanssa siellä viikon ja sitten mä olisin ruvennut siihen rytmiin. Mä luulen, että se olisi toiminut meille molemmille.

M: Tai vaikka niin, että ensin katsottaisiin materiaali yhdessä läpi ja vietettäisiin pari päivää niin, että keskusteltaisiin siitä maailmasta ja siitä mitä tehdään. Ilman, että oltaisiin siellä leikkaamossa suhaamassa.

A: Joo, toi on myös todella hyvä pointti, koska ei se leikkaaminen aina ole sitä, että me istumme kahdestaan siellä pimeässä leikkaamossa. Eikö se ole myös sulle enemmän sitä ajatusprosessia kuin sitä itse leikkaamista? Tietenkin on erilaisia leikkaajia, mutta ohjaajan voisi osallistaa siihen ajatusprosessiin. Se olisi varmasti todella hyödyllistä. Mä en ainakaan ole tottunut tuollaiseen työskentelyyn ja mä haluaisin kokeilla sitä

M: Mä en tykkää kauheasti kikkailla sillä materiaalilla, mä mieluummin käyn keskusteluja taiteilijuudesta ja taiteen merkityksestä tässä maailmassa. Ihmisen olemassaolosta! Tai että jotenkin pääsisi samalle tasolle sen ohjaajan kanssa...

A: Niinpä! Otetaanko sellainen taiteilijametodi leikkaamiseen? Seuraavan kerran katsotaan materiaali yhdessä läpi, sitten käydään katsomassa joku taidenäyttely tai taidetapahtuma ja niiden kontekstissa keskustellaan siitä materiaalista. Teatteri, taidemuseo, valokuvanäyttely! Sitten seuraava viikko leikataan ja sitten mä annan sun olla ja tuun kerran viikossa katsomaan, mikä meininki sulla on.

M: Kuulostaa hyvältä!

A: Joensalon taidenäyttelymetodi leikkauksessa! Musta jokaisen pitäisi opetella se oma tapa tehdä. Se on se tasapaino, jokaisen työparin pitäisi löytää omansa.

M: Sitähän se on. Että eri ihmisten kanssa löytyy se oikea tapa tehdä. Olisi tietysti hyvä työskennellä erilaisten ihmisten kanssa, jotta altistuisi erilaisille metodeille. Myös leikkaajien. Sitten sä voit muokata sitä sun omaa työskentelyä niin, että se sopii teille kummallekin. Ja sille projektille.

Yhteenveto keskustelusta

Keskustelussamme Anniina toteaa, ettei pidä leikkausvaiheesta ja se myös mielestäni näkyi meidän työskentelyssämme. Vaikka koen, että yhteinen työskentelymme ja kommunikaatiomme *Filian* kanssa oli paikoin haastavaa, on minusta mukava kuulla, että Anniina on avoin niiden kehittämiseksi. Anniina kommentoi, että leikkaajan kanssa työskentelyä ei koulussa opeteta tarpeeksi ja mielestäni siksikin näiden prosessien purkaminen on tärkeää.

Anniina näki, että ennakosuunnitteluvaiheen avaaminen leikkaajalle voisi olla hyödyllistä prosessin kannalta ja yhteisen ajan ottaminen leikkausvaiheen alkupuolella tuntui hänestäkin tärkeältä. Anniina ei välttämättä ole kiinnostunut leikkaajan ottamisesta mukaan kuvauksiin, sillä pitää tärkeänä leikkaajan objektiivista suhdetta materiaaliin. Ohjaajana häntä kuitenkin kiinnostaisi osallistua leikkaajan ajatusprosessiin enemmän ja uskonkin, että tämä on asia, jota lähdemme seuraavissa yhteisissä produktioissamme kokeilemaan.

Armo – Keskusteleva työskentelytapa

Armo (2018) on toinen kandidaattielokuvistani, lyhytdokumenttielokuva, joka kertoo ihmisen riittämättömyydestä ja armottomuudesta itseään kohtaan. Elokvassa on kolme henkilöä, jotka kaikki kamppailevat näiden asioiden parissa kukin omalla tavallaan. *Armo* on ensimmäinen leikkaamani dokumenttielokuva ja sen on ohjannut Niko Väistö. *Armon* leikkaaminen sijoittui kolmannen opiskeluvuoteni alkusyksyyn.

Kiinnostuin heti *Armon* aiheesta, sillä se liippasi läheltä niitä asioita, joita itse ihmisenä ja taiteilijana käyn läpi. Nikon kanssa työskentely kiinnosti minua myös sen takia, että me molemmat olemme tulleet elokuva-alalle sen ulkopuolelta ja olemme molemmat teatterin kasvatteja. Emme olleet aikaisemmin työskennelleet yhdessä.

Ennakkosuunnitteluun en taaskaan lukujärjestyksen aikataulusyistä pystynyt osallistumaan aktiivisesti. Kesällä, kun yritin Nikon alustavan käsikirjoituksen perusteella rakentaa raakaleikkausta, tajusin, että en kyllä yhtään tiedä mistä elokuvan oli tarkoitus kertoa. Niko oli sitä mieltä, että niistä kuvatuista yhdeksästä tunnista materiaalia ei elokuvaa saa, mutta itse näin siinä useita hyvin erilaista näkökulmia aiheeseen.

Emme sopineet etukäteen työskentelytavoista, mutta ne muodostuivat hyvin luonnollisesti sellaisiksi, että meidän kummankin oli helppo työskennellä. Niko oli muutamia päiviä lukuun ottamatta joka päivä minun kanssani leikkaamossa. Vain hyvin pieni osa tästä ajasta meni konkreettiseen kuvan leikkaamiseen. Materiaalin hallinta ja yhteisen vision löytäminen oli suurin haasteemme.

Käytin post it -lappuja ja litterointeja työskentelymme tukena. Laitoimme niitä leikkaamon seinille niin, että niitä saattoi siirrellä ja kokeilla eri paikkoihin seinälle tehdyllä aikajanalla. Tämä helpotti kommunikointiani Nikon sekä äänisuunnittelija Iivo Korhosen kanssa. Työskentelytapamme perustui pitkälti keskustelevuudelle.

Prosessista

Menni: Armon teema kiinnosti ja jotenkin liikutti mua. Mulle tuli vahva olo, että mä haluan tehdä tämän elokuvan. Samalla mua pelotti, kun mä en tosiaan ollut koskaan leikannut dokkaria.

Niko: Mie muistan itse, että se jotenkin hävetti, että missä kunnossa se elokuva oli. Että sehän oli itsellekin lahja. Se sun mukaan tuleminen. Kun me emme olleet aikaisemmin tehneet töitä yhdessä, niin se oli tietysti todella jännittävää. Mä muistelen, että mulla oli ne kaksi asiaa, että mie en tiennyt miten sie toimit ja sitten se, että hävetti se valmiusaste. Kun mie katsoin sitä materiaalia, niin voin ainoastaan pahoin. En mie nähnyt siinä oikeastaan yhtään mitään. Mutta itsellä kun ei ollut mitään etäisyyttä siihen, niin oli todella vaikeaa tulla sanomaan siulle, että mitä tästä tulee, koska se oma reaktio oli vaan hirveän huono ja epäammattimainen. Mie häpesin niin kuin kahdella tasolla: sitä että se materiaali oli niin huonoa ja toisaalta sitä, että mie en itse voinut mitenkään kohdata sitä.

M: Mutta sittenhän mä sanoin sulle, että älä nyt huoli, että ruvetaan sitten yhdessä katsomaan. Materiaalin nähtyäni mä olin ihan luottavaisilla mielillä, että kyllä tästä elokuva tulee, mutta mä en vaan tiennyt, että...

N: Minkälainen. Ja se oli tosi kiva kuulla. Mutta se etätyöskentely. Mie en itse pystynyt siihen. En ollenkaan. Se mitä mä olisin etätyöskentelyn sijaan tarvinnut, olisi ollut kaksi päivää yhdessä olemista, koska itsekään en osannut ottaa sitä ohjaajan roolia ja aloittaa sitä työskentelyä.

M: Puhutko sä kesästä vai syksystä?

N: Kesästä. Siellähän oli monta yritystä kommunikoida. Mutta tärkeämpää on se, että tapaa. Että se olisi se lähtökohta, josta lähdetään liikkeelle.

M: Joo, ehdottomasti. Mä huomaan heti, että kun pitää kommunikoida asioita etänä, niin se tuntuu vaan jotenkin kammottavalta...

N: Se on todella väkivaltaista. Etätyöstä ei varmaan ikinä pääse eroon, mutta itselle olisi tärkeää juuri ennen leikkausvaihetta viettää se pari päivää leikkaajan kanssa, katsella materiaaleja, mutta myös kommunikoida paljon muusta kuin siitä materiaalista.

M: No, meillä koko leikkausvaihehan sitten oli tuollaista.

N: Ja sehän vei elokuvaa eteenpäin ihan järkyttävän määrän. Se on myös se mikä tuossa lopputuloksessa näkyy.

M: Se kun me kävimme niitä litterointeja läpi yhdessä, oli mulle todella tärkeä startti. Silloin me ensimmäisen kerran oikeasti keskustelimme siitä, mistä tämä elokuva kertoo.

N: Siinä oli rauha läsnä. Ja sitä kyllä sitten jumpattiin.

M: Joo, voi herranjestas... Mutta tuo olikin leikkausprosessi, jossa käytettiin neljä päivää kuvan leikkaamiseen ja loput muut sitten...

N: Dramaturgiaan.

M: Niin. Enpähän ole tuommoista missään käynyt läpi.

N: Se oli outoa...

M: Siinä leikkausvaiheen alkupuolella sä lähdit reissuun ja mulla oli siinä pari päivää aikaa tehdä raakaleikkaus. Sä annoit mulle selkeät ohjeet siihen, mutta niissä oli silti myös hyvin tilaa mulle. Ja sittenhän se oli viikkotolkulla se sama kuva siinä.

N: Niin, ei se muuttunut mihinkään.

M: Me vaan pyöriteltiin sitä voice overia siellä alla. Ja meillä oli hyviä keskusteluja...

N: Niin oli! Ja työskentely oli todella lämmintä!

M: Niin! Ja intensiivistä. Armo on ainoa leffa, johon mä koen päässeeni oikeasti sisälle. En mä ole leikkaajana kokenut tuollaista. Mä muistan, että mä olin ihan innoissani, että ”Jee, vihdoinkin mä oon prosessissa!” Mä nautin siitä tosi paljon.

N: Leikkausvaihe oli mun lempivaihe tuossa ja se johtui juurikin tuosta samasta asiasta. Se oli yhteinen prosessi. Ja se oli itselle iso asia. Etenkin juuri dokkarissa tuo nousee varmasti... Mulla on ainakin sellainen olo, että ensin haaveillaan, mutta sitten kun leikataan, niin sitten tehdään elokuvaa.

M: Niin, kai se on sellainen suppilovaihe... Että kun yhdeksän tuntia materiaalia tungetaan suppiloon, niin sieltä tulee ulos 12 minuuttinen elokuva.

N: Ja näin jälkeenpäin ajateltuna, se on viehättävä ongelma. Se oli parhaimpia kokemuksia, ihan ehdottomasti. Se, että työskentely on intensiivistä ja vaikeaa, mutta sitten siinä on kuitenkin se luottamus. Ja juuri se henkilökemia! Ei kaikkien kanssa pystyisi käymään samaa läpi.

Ennakkosuunnittelusta

M: Jos mä jotain tässä meidän prosessissa muuttaisin, niin mä olisin ollut enemmän ennakkosuunnittelussa mukana.

N: Se olisi ollut hirveän tärkeää. Olen itse ihan samaa mieltä.

M: Ei niin, että mä olisin ollut sössimässä kenenkään muun työtä siinä vaiheessa. Mutta esimerkiksi suhteessa Iivon työskentelyyn äänisuunnittelun kanssa... Koska, kun leikkaus alkoi, niin mulla meni todella paljon aikaa siihen, että sain siitä Iivon suunnitelmasta kiinni. Se oli tosi vaikeaa. Mä en tykkää siitä, että leikkaajana on tavallaan sellaisessa pimennossa, tiedätkö? Tai jotenkin ulkopuolinen. Kyllä musta olisi tärkeää tietää, mitä siellä suunnitellaan.

N: Ja tosi paljonhan siinä on kyse siitä yhteishengestä. Minusta olisi ollut tosi kivaa, jos sie olisit ollut mukana siellä. Mutta sitten toisaalta sitä voi jälkikäteen miettiä, että kun se on tehty jo, niin mikä sen arvo on. Jos sie olisit ollut liian messissä, niin olisitko sie hyväksynyt asioita jo? Se etääntyminen on varmasti ollut juuri Armon kanssa supertärkeää.

M: Niin. Armosta mä ajattelen juurikin niin, että jos mä olisin ollut enemmän mukana aikaisemmin, niin olisinko mä pystynyt käsittelemään sitä materiaalia tuolla tavalla.

N: Se, mikä olisi oikeasti ollut tärkeää, olisi ollut juuri se ryhmäytyminen ja ryhmässä suunnittelemisen. Nythän siinä oli paljon sitä, että me olimme kaikki erikseen. Me olimme Akun luona juomassa kaljaa ja puhumassa kuvasta, me menimme Iivon luo saunomaan ja puhumaan äänestä... Niin, että se on ollut sillä tavalla, että mie ja Aku, mie ja Iivo, mie ja Ella.

M: Niin, että ne ovat olleet sellaisia työpareja.

N: Niin tai se meni niin. Mehän vietimme todella paljon aikaa kahdestaan taas sitten leikkausvaiheessa. Ja Iivo. Iivon läsnäolo oli todella tärkeää. Mutta se mikä itselle on myös tärkeää, on recceily [kuvauspaikoille etukäteen tehtävät retket]. Mutta olitko sie tavannut noita meidän henkilöitä?

M: En, en.

N: Se on minusta hyvä, että sitä keskustelua voidaan käydä niiden henkilöiden ulkopuolella ja sillä on ollut taas ihan huippuiso merkitys miulle.

M: Se, että en olisi niitä henkilöitä halunnut tavatkaan, liittyy myös ehkä siihen, että meille opetetaan sitä traditiota, että leikkaaja on siellä kopissaan, ottaa materiaalin vastaan ja katsoo sitä objektiivisesti. Mikä on musta vähän kaksipiippuinen juttu, mä en tiedä voiko sitä koskaan olla täysin objektiivinen.

N: Ei kai semmoista ole olemassakaan kuin objektiivinen.

M: En tiedä. Objektiivinen ehkä siinä mielessä, että kun katsoo sitä kuvaa, niin ei mene sen kautta sinne kuvauspaikalle. Että tämä on tällöinen kuva, eikä mitään muuta. Mutta, jos ohjaaja pyytäisi mut reccele mukaan, niin totta kai mä lähtisin.

N: Reccehän on mulle enemmän semmoinen haavematka. Että ajetaan paikasta toiseen, poltellaan tupakkia, kerrotaan juttuja. Ja haaveillaan. ”Tässä voisi tapahtua tätä... Mieti, kun tuohon sais tolleen ja tälleen...”

Kommunikaatiosta

N: Ari (Matikainen) puhui mulle jo hyvissä ajoin ennakosuunnittelussa, että ota tähän leikkaaja mukaan. Mä en varmaan silloin edes tajunnut, miten se käytännössä tapahtuu. Koska eihän me oltu silloin kommunikoitu hirveästi. Tai kun mistään rakenteelliselta tasolta ei tullut sitä, niin ehkä ei vaan osannut edes kommunikoida leikkaajan kanssa.

M: Niin, saako ohjaajat välineitä leikkaajan kanssa kommunikointiin?

N: Mie en ole saanut, mie en muista, että mie olisin saanut. Tai meille toivotetaan, että te olette ohjaajia, mutta sitten mitään konkreettisia... Kyllähän me käymme alusta pitäen paljon leikkauksen kursseja, mutta se kommunikaatiokurssi on puuttunut. Että miten kommunikoida leikkaajan kanssa.

M: Nyt mä rupesin miettimään sitä, että oliko joku osasy siihen, että me valitsimme juuri tuollaisen työskentelytavan se, että meillä molemmilla on teatteritausta. Koska me teimme niin paljon yhdessä ja keskustellen.

N: Voi hyvinkin olla.

M: Koska se oli meille jotenkin luonteva tapa työskennellä.

N: No, sehän oli luonteva tapa. Että ihan varmasti. Ja ne keskustelut saattoivat nousta myös sinne teatteriin...

M: Joo tai sellaiseksi yleiseksi taidekeskusteluksi.

N: Niin, NIIN! Sitä muuten käytiin!

M: Mikä oli musta hyvä! Koska sitä mun mielestä käydään meidän koulussa todella vähän.

N: Joo, ja sehän oli hyvä keskustelu, se keskustelu taiteilijuudesta. Ja se oli aika voimaannuttavaa ja ohjasi suoraan siihen prosessiin, siihen elokuvaan. Keskustelu taiteilijuudesta... Sehän oli aika puhtaasti taide-elokuva.

M: Kyllä. Ja siitähän se kumpusikin. Siitä työstä mitä me olimme tekemässä. Ne ajatukset. Patetiasta ja...

N: Joo, ne kaikki patetiakeskustelut olivat hyviä! Ja sai nauraaikin! Se mikä siun kanssa oli myös hyvä, oli se, että sie osaat myös nauraa niille ajatuksille, mitkä ovat tosi pateettisia. Ja se oli miulle tärkeää, että sille miun työlle pystyy nauramaan.

M: Ainoa asia, mikä mahdollisti sen, oli se, että mä pääsin siihen prosessiin oikeasti mukaan, että sä otit mut siihen. Usein tuntuu siltä, että siihen yhteiseen prosessiin pääseminen on hankalaa.

N: Voisiko se olla dokkarissa eri asia?

M: Niin, voi olla. Myöskään sitä ei vain usein ole pystynyt luomaan sellaista suhdetta, että siihen materiaaliin olisi voitu yhdessä suhtautua ihan vain materiaalina. Että jos joskus naurattaa, niin pelottaa samalla se, että se on joku ohjaajan suuri visio, jolle mä vahingossa nauran. Kun muutenkin kaikki energia menee siihen, että yrittää sen materiaalin pohjalta ymmärtää, että mitähän se ohjaaja on halunnut, jos siinä ei ole sitä keskustelupohjaa.

N: Tuo on juuri se työkalu, mikä tarvittaisiin. Keskustelu.

M: Mua kiinnostaa sellainen leikkaajan ja ohjaajan välinen työpariajattelu, mikä tässä meidän työskentelyssä toteutui musta todella hyvin.

N: Niin ja aika pitkälti pelasti koko elokuvan.

M: Niin, mä en usko, että sitä olisi edes voitu tehdä... Tai no, se olisi ollut eri elokuva sitten.

N: Joo, ihan täysin.

Yhteenveto keskustelusta

Nikon kanssa käydyssä keskustelussa huomasin, että hän oli jo reflektoinut omaa työskentelyään ohjaajana ja näki selkeitä syy-seuraussuhteita. Meillä kummallakin oli sama tunne siitä, että meidän kommunikaatiomme etätyöskentelyssä ei toiminut, mutta yhteinen aikamme leikkaamossa ja työskentely vahvassa dialogissa oli äärimmäisen tärkeää ja sopi meille kummallekin. Niko näki myös leikkaajan osallistamisen ennakkosuunnitteluvaiheeseen tärkeänä ja varsinkin reccet tuntuivat olevan hänelle arvokkaita juuri ryhmäytymisen takia.

Omien sanojensa mukaan Niko piti leikkausvaiheesta, vaikka työ olikin paikoin todella hankalaa ja intensiivistä. Ehkä tämä juurikin on sellainen asia, joka dokumentaarisen elokuvan kanssa korostuu, mutta olen itse sitä mieltä, että meidän kommunikaatiomme toimi loppujen lopuksi poikkeuksellisen hyvin. Nikon kanssa keskustellessa tuli olo, että jaamme samat taiteen tekemisen arvot ja meille sopivat samanlaiset työskentelytavat.

Lopuksi

Nämä kolme käsittelemääni elokuvaa olivat kaikki prosesseiltaan hyvin erilaisia, kuten niiden ohjaajatkin. Olen niistä jokaisesta äärimmäisen kiitollinen, sillä niiden kautta olen saanut mahdollisuuden tutkia leikkaajaa minussa ja sitä, miten haluaisin tätä työtä tehdä.

Näiden läpikäymieni kolmen prosessin pohjalta huomaan, että minulle selkeästi mieluisin työskentelytapa olisi sellainen, jossa ohjaaja ja leikkaaja toimisivat työparina. Haluaisin mukaan ennakosuunnitteluun, jotta pääsisin osaksi työryhmää ja jotta muut osaisivat suhtautua minun tekemääni työhön paremmin. Minun työtäni tukee parhaiten keskusteleva ilmapiiri ja ohjaaja, joka olisi aktiivisesti mukana leikkausprosessissa, kiinnostunut minun työstäni ja valmis dialogiin. Huomaan, että se tekee minut myös hyvin inspiroituneeksi.

Leikkaajana mukana kuvauksissa oleminen toimi ainakin minulla ja Topilla *Neurofunk Rallyboys* -projektin kanssa. Minulla oli kuvausten jälkeen mahdollisuus pitää tauko ennen leikkauksen alkamista. Tätä opinnäytettä kirjoittaessani leikkausvaihe on vielä kesken, eli en voi varmaksi sanoa, miten tuo kuvauksiin osallistuminen lopulta vaikutti työskentelyyni. Kuitenkin elokuvaa raakaleikatessani huomasin, että työskentely oli tavallista jouhevampaa ja mukavampaa. Materiaali oli minulle tuttu ja omat huomioni vastasivat hyvin kuvausraporttiin tekemiäni huomioita. En näe mitään estettä sille, etteikö tällaista työskentelytapaa voisi ainakin kokeilla. Ei leikkaajaa tarvitse holhota, hän on oman työnsä ammattilainen ja osaa pitää huolta omasta objektiivisuudestaan, jos tarvis.

Etätyöskentely ei ole minulle se mukavin tapa työskennellä, johtuen myös siitä, että omat kommunikaatiotaitoni eivät siihen selkeästi vielä riitä. Etätyöskentelyä ei kuitenkaan tällä alalla voi kokonaan välttää, sillä aikataulut ovat usein mitä ovat ja toisaalta jotkut ohjaajat eivät halua olla leikkausvaiheessa aktiivisesti mukana. Uskon, että jos leikkaajalla ja ohjaajalla olisi selkeä yhteinen visio, työskentely etänä olisi mahdollista saada toimimaan. Keskusteleavuus toimii tässäkin: jos jo aikatauluja

sovittaessa ohjaaja ilmoittaisi, ettei hän pysty tai halua osallistua leikkaukseen aktiivisesti, olisi meillä mahdollisuus sopia yhdessä sellaisen tapa kommunikoida, joka tukisi molempien työskentelyä, eikä vaikeuttaisi sitä.

Siirtyessäni seuraavaksi maisterin tutkintoon aion keskittyä parantamaan omia kommunikaatiotaitojani. Tulevissa produktioissa yritän selkeämmin jakaa työskentelytapoihin liittyvät toiveeni ja huoleni ajoissa ohjaajan ja muun työryhmän kanssa. Aion sopia tarkemmin siitä, kuinka työskentely leikkausvaiheessa tullaan käytännössä toteuttamaan.

Ohjaajien kanssa käymäni keskustelut herättivät toiveen, että jatkossa leikkaajalle voitaisiin tarjota mahdollisuus osallistua projektiin samassa vaiheessa muiden osastovastaavien kanssa. Uskon, että jokainen leikkaaja tietää itse parhaiten kuinka paljon haluaa ennakkosuunnitteluun lopulta sitten osallistua. Jos leikkaaja unohdetaan ennakkosuunnitteluvaiheessa, ei hänellä ole mahdollisuuksia vaikuttaa siihen millaiseksi hänen työnkuvansa muodostuu, mikä voi johtaa siihen, että leikkaamossa istuukin sitten uupunut ja äkäinen leikkaaja.

Olemme haastattemieni ohjaajien kanssa samaa mieltä siitä, että yhteisistä työskentelytavoista ja -ajoista olisi hyvä sopia etukäteen jo ennakkosuunnitteluvaiheessa, ei vasta ennen leikkausvaiheen alkua. Ohjaajien olisi mielestäni myös tärkeää nähdä se, miten heidän käyttämänsä metodit suhteessa leikkaajaan vaikuttavat työskentelyyn ja sitä kautta lopputulokseen.

Ennakkosuunnittelun merkitys ryhmäytymisessä ja ryhmätyöskentelyn pohjana tuntuu tärkeältä niin itselleni kuin myös haastattemilleni ohjaajille. Työskentely leikkausvaiheessa voisi olla mukavampaa, jos siinä olisi läsnä yhteisen päämäärän saavuttaminen ryhmänä. Anniinan ehdotus osastovastaavien ja näyttelijöiden yhteisestä mökkiviikonlopusta kuulosti minusta kokeilemisen arvoiselta idealta, kuin myös Nikon haaveilureccet.

Leikkaukseen vaikuttavan informaation jakaminen leikkaajan kanssa on tärkeää, sillä leikkaaja harvoin osaa lukea ajatuksia. Leikkausvaiheessa voidaan joutua muuttamaan asioita, joita on ennakkosuunnittelussa päätetty. Jos leikkaaja on tietoinen suunnitelmista, mahdollisista muutoksista voisi ja osaisi kommunikoida paremmin. Näin suunnitelmista luopuminen ja niiden muuttaminen olisi kaikille vähemmän väkivaltaista.

Haastattelujeni perusteella tuntui, ettei ohjaajille oikein ollut selvää, kuinka leikkaajaa pitäisi ohjata. Minkälainen olisi inspiroiva tapa kommunikoida? Mikä kehittää prosessia, mikä taas lamauttaa? Leikkaajana ainakin itse aistin vahvasti sen, millä energialla ohjaaja tulee leikkaamoon. Negatiivinen energia todennäköisesti enemmänkin tuhoaa yhteistä tekemistä kuin vie sitä eteenpäin. Ohjaajien tulisi aina muistaa se, että leikkaaja on myös ihminen, ei koneen jatke, vaikka se joskus saattaa siltä näyttääkin.

Leikkausvaihe on elokuvatuotannon tuottoisampia ja halvimpia vaiheita ja toivon, että ohjaajat tajuaisivat sen myös. Jos ohjaaja ei pidä leikkausvaiheesta ja siksi välttää aktiivista osallistumista siihen, ei leikkausvaihe todennäköisesti ole niin tuottava kuin se voisi olla. Ymmärrän, että leikkausvaiheeseen liittyy ohjaajilla monenlaisia tunteita ja oman työnsä katsominen on aina aluksi vaikeaa. Ohjaajan motivaatio leikkaukseen osallistumiseen ja siihen panostamiseen korreloi itselläni usein vahvastikin oman työskentelymotivaationi kanssa. Antamalla aikaansa leikkaajalle ja keskittymällä aktiiviseen vuorovaikutukseen, voisi ohjaaja saada leikkaajasta enemmän irti.

Tärkeintä kuitenkin on löytää jokaiselle työparille toimivat työskentelytavat ja varmistaa yhteisen kielen löytyminen. Minun takaa-ajamiini kommunikaation perustaitoihin olisi minusta hyvä kiinnittää huomiota myös meillä koulussa, varsinkin kandidaatin tutkinnon aikana. Opetuksessa ei voi mielestäni liikaa korostaa kommunikaation merkitystä elokuvanteon prosessissa. Työskentelytavat, aikataulut ja niistä sopiminen kannattaisi opettaa keskustelemaan yhdessä auki, vaikka noudatettaisiinkin ns. perinteistä tuotantomallia. Näin ei syntyisi oletuksia, vaan toimivat työskentelytavat voitaisiin opetella muodostamaan kullekin työryhmälle ja prosessille sopiviksi.

Koulun tarjoamia prosessien purkutilaisuuksia olisi mielestäni hyvä miettiä uusiksi, jotta niiden fokus ei jäisi pelkästään siihen, kuinka onnistunut lopputulos on. Voitaisiinko näissä tilaisuuksissa keskustella myös prosessin toimivuudesta suhteessa käytettyihin työskentelytapoihin?

Opettajien läsnäolo näissä tilaisuuksissa on mielestäni tärkeää, jotta mahdolliset ongelmakohdat tulisivat myös heidän tietoonsa. Jos näihin purkutilaisuuksiin pystyisi luomaan ilmapiirin, jossa jokaiselle opiskelijalle olisi turvallista jakaa kokemuksiaan ilman, että pelkää muiden loukkaantuvan, näkisivät myös opettajat millaisia prosesseja heidän opiskelijansa käyvät läpi. Opiskelijana ainakin minun on ollut vaikeaa mennä pyytämään apua opettajalta, koska kohtaamani haasteet ovat hävettäneet ja olen niitä myös itse vähätellyt. Uskon, että prosessien avoin purkaminen tekisi avunpyytämisen oppilaille helpommaksi ja opettajien olisi myös mahdollista antaa opiskelijoille tukea ja mahdollisia välineitä työskentelyn tueksi.

Tätä opinnäytettä kirjoittaessani olen miettinyt sitä, että ylitänpö elokuvaleikkaajan työnkuvan rajat vaatiessani niihin muutosta. Pelkään, että minun nähdään uhriutuvan tai että minua pidetään vaikeana työkaverina. Tässä asiassa olen kuitenkin päätenyt ajattelemaan, että ihan sama.

Miksi minun leikkaajana tulisi aina alistua ja mukautua ohjaajien metodeihin, varsinkaan kun he eivät välttämättä edes itse tajua harjoittavansa sellaista suhteessa minuun? Miksi minä en voisi olla leikkaaja, jolla on oma tapa tehdä? Eikä se mikään oma tapa ole, vaan pyyntö kommunikaation muuttamisesta parempien työskentelytapojen toivossa. Mikään ei muutu, jos mikään ei muutu.

Lähteet

Alanära, T., Lakanen, A., Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, School of Arts, Design and Architecture, Aalto University, & Aalto-yliopisto. (2017). *Näkymätön leikkaaja ja ironiaton elokuva*

Haettu: https://aalto.finna.fi/Record/aaltodoc.123456789_29464

Elokuvaleikkaus. Aalto-yliopiston verkkosivut.

Haettu: <http://www.aalto.fi/fi/studies/education/programme/elokuvaleikkaus>

Viimeksi päivitetty 20.12.2017

Jääskeläinen, A., Puhakka, J., Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, School of Arts, Design and Architecture, Lakanen, A., Aalto University, & Aalto-yliopisto. (2017). *Stressi, kuormitus ja elokuvaleikkaajana selviytyminen*

Haettu: https://aalto.finna.fi/Record/aaltodoc.123456789_30205

Ondaatje, M., & Murch, W. (2002). *The Conversations: Walter Murch and the Art of Editing Film*. New York: Knopf: Random House.

Liitteet

Liite 1:

Haastattelujen pohjana käytetyt kysymykset:

Ennakkosuunnittelu:

Oliko yhteistä ennakkosuunnittelu-aikaa leikkaajan kanssa tarpeeksi?

Olisiko yhteisen työskentelyn leikkaajan kanssa voinut aloittaa aikaisemmin? Olisiko siitä voinut olla jotain hyötyä/haittaa prosessille?

Koetko, että sinulle ohjaajana olisi hyödyllistä, jos leikkaaja olisi mukana ennakkosuunnittelussa enemmän kuin mitä ELO:lla on ollut tapana?

Kuvaukset:

Koetko, että sinulle ohjaajana olisi hyödyllistä, jos leikkaaja olisi/ei olisi ollut mukana kuvauksissa?

Olisiko mielestäsi leikkaajan läsnäolosta kuvauksissa voinut olla jotain hyötyä/haittaa prosessille tai itse elokuvalle?

Oliko yhteistä työskentelyä leikkaajan kanssa tarpeeksi kuvausten aikana?

Leikkausjakso:

Koetko, että käyttämänne työskentelytavat leikkaajan kanssa sopivat prosessille? Miten niitä olisi voinut kehittää?

Oliko yhteistä työskentelyä leikkaajan kanssa tarpeeksi?

Yleiset:

Onko sinulla ollut joku projekti, jossa työskentely leikkaajan kanssa toteutui sinun kannaltasi ideaaleimmalla tavalla? Jos ei, niin minkälainen se tapa olisi?

Mikä yhteistyön ja läsnäolon vaiheista on mielestäsi tärkein parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi?

Kannustaako opetus ELO:lla riittävästi yhteistyöhön leikkaajan kanssa eri vaiheissa?

Tai pitääkö sen ylipäättään kannustaa siihen?

Tapahtuuko yhteistyö leikkaajan kanssa täysin luonnostaan vai voisiko sitä harjoitella?

Miten (ja milloin) toivoisit, että leikkaajan ja ohjaajan välisestä työnjaosta / yhteistyöstä sovitaan?

Miten mahdolliset eriävät mielipiteet / näkökulmat keskustellaan ja sovitaan?

